

OPEN DIALOG FOUNDATION

Open Dialog Foundation, 11a Szucha Avenue, office 21, 00-580 Warsaw, Poland

Tel. + (48) 507 739 025

www.odfoundation.eu

Warszawa, 07.10.2013

Historia ruchu opozycyjnego „Demokratyczny Wybór Kazachstanu”

„Demokratyczny Wybór Kazachstanu” (DWK) stał się drugim masowym ruchem opozycyjnym w Kazachstanie, który uzyskał poparcie społeczne i otwarcie wystąpił przeciwko zmonopolizowaniu władzy przez Nursultana Nazarbajewa i jego otoczenie. Historia DWK stanowi doskonałą ilustrację istoty autorytarnego reżimu w Kazachstanie – cała władza została skoncentrowana w rękach wąskiego kręgu, na którego czele stoi prezydent Nursultan Nazarbajev, zaś przeciwnicy reżimu są skazani na prześladowania ze strony władz, a następnie emigrację z Kazachstanu.

Początki powstania DWK

W pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości przez Kazachstan, większość najważniejszych stanowisk w państwie zajmowali ludzie należący do starej partyjnej nomenklatury. Dopiero w połowie lat 90. z inicjatywy prezydenta Nursultana Nazarbajewa do kierowania państwem zaczęto angażować ludzi z młodego pokolenia, którzy do tej pory zdążyli się już wykazać w biznesie – Mukhtar Ablyazov, Galymzhan Zhakiyanov, Nurlan Smagulov, Nurlan Kapparov, Sauat Mynbayev, Bolat Abilov i inni.

Największe grupy finansowo-przemysłowe (GPF) zostały utworzone w latach 1998-1999 przez Mukhtara Ablyazova i Nurzhana Subkhanberdinova. Do pierwszej grupy należał „Bank Turan-Alem”, później stał się on jednym z najważniejszych banków w Kazachstanie, „Temir-Bank”, jedna z większych spółek „Astana-Holding”, zakłady „Aral-Sol”, „Kostanayazbest”, firma „Astana-Motors” i szereg innych. Interesy tej GPF były reprezentowane w przemyśle wydobywczym, na rynku zbożowym, w sektorze bankowym i na rynku samochodowym. Popierał je szereg wpływowych mediów: kanał telewizyjny „Tan” („Utro”), gazety „Delavoye obozreniye „Respublika” (właścicielami wydawnictwa w tamtym czasie był Muratbek Ketebayev, Irina Petrushova oraz dziennikarze gazety) i „Vremya PO” (właściciel Nurlan Ablyazov).

Druga GPF – Subkhanberdina – była z ogólnie rzecz biorąc grupą bankową, której trzon stanowił jeden z największych w tamtym czasie banków Kazachstanu – Kazkommertsbank.

Były jeszcze prorządowe GPF - Timura Kulibayeva (główne aktywa – Narodowy Bank Kazachstanu), Vladimira Ni – Vladimira Kima (główne aktywa „Kazakhmys”), Aleksandra Mashkevicha – Patokha Shodiyeva – Alidzhana Ibragimova (główne aktywa ENRC) i szereg pomniejszych.

W 1999 roku Nazarbajev zaczął się domagać od Mukhtara Ablyazova połowy akcji Turan-Alem Banku, przy czym działał on przez Rakhata Aliyeva, swojego starszego zięcia, który w tamtym czasie zajmował kierownicze stanowiska w strukturach siłowych, w tym również w Komitecie Bezpieczeństwa Narodowego (KBN) Kazachstanu¹. To właśnie KBN wszczął sprawy karne przeciwko Ablyazovowi i zaczął wywierać na niego naciski.

Młodzi biznesmeni – Ablyazov oraz jego koledzy z biznesu – rozumieli, że za Aliyevem stoi Nazarbajev. Wystąpić bezpośrednio przeciwko prezydentowi nie mogli, ponieważ było to niebezpieczne i nie zyskałoby poparcia ze strony kazachstańskiego społeczeństwa. Dlatego postanowili działać inaczej – rozwijając kampanię przeciwko zięciowi Nazarbajeva.

¹ od 1999 do 2000 roku – naczelnik departamentu KBN w Almaty i obwodzie almatyńskim; od 2000 do 2001 roku – pierwszy zastępca przewodniczącego KBN RK

Ponadto Ablyazov i jego towarzysze rozumieli, że bez przeprowadzenia politycznych reform, kraj nie ma przyszłości. Żeby móc przeprowadzić te reformy, postanowili utworzyć nowy ruch polityczny, który zainicjowałby demokratyczne reformy polityczne i w ten sposób przyczynił się do osłabienia autorytarnego reżimu.²

Proces przygotowań do powstania takiego ruchu zajął dwa lata.

Powstanie DWK

Przygotowania do utworzenia DWK rozpoczęły się w 1999 roku. Do jesieni 2001 roku uformowała się grupa, składająca się ze znanych urzędników, biznesmenów, działaczy społecznych, deputowanych parlamentu, która była gotowa otwarcie wystąpić zarówno przeciwko Rakhatovi Aliyevowi, jak i polityce i praktykom Nazarbajewa.

18.11.2001 grupa znanych kazachskich działaczy państwowych i biznesmenów na czele z Mukhtarem Ablyazovem i Galymzhanem Zhakiyanovem złożyła oświadczenie w sprawie utworzenia ruchu opozycyjnego „Demokratyczny Wybór Kazachstanu” (DWK). Program nowej organizacji zawierał poszerzenie uprawnień parlamentu, wprowadzenie bezpośrednich wyborów na stanowiska kierownicze w obwodach, przeprowadzenie reformy wyborczej i sędziowskiej, a także poszerzenie swobody mediów. W gronie założycieli nowej społecznej organizacji znalazły się następujące osoby (lista niepełna):

- akim obwodu pavlodarskiego **Galymzhan Zhakiyanov**;
- przewodniczący rady nadzorczej Temirbanku **Mukhtar Ablyazov**;
- wicepremier **Oraz Dzhandosov**;
- wiceminister obrony **Zhannat Yertlesova**;
- minister pracy i ochrony socjalnej **Alikhan Baymenov**;
- wiceminister finansów **Kairat Kelimbetov**;
- prezes zarządu Kazkommertsbanku **Nurzhan Subkhanberdin**;
- deputowani parlamentu **Tolen Tokhtasynov, Serik Konakbayev i Bolat Abilov**;
- artysta narodowy Kazachstanu **Asanali Ashimov**³;
- prezes Agencji RK do spraw regulacji monopolu naturalnych, ochrony konkurencji i wsparcia małego biznesu **Berik Imashev**.

Nowy ruch otrzymał poparcie całego szeregu działaczy społecznych, między innymi poparli go: ekonomista Muratbek Ketebayev (określa się go jako jednego z ideologów ruchu), polityk **Altynbek Sarsynbayev**⁴ (choć na stronę opozycji otwarcie przeszedł dopiero w 2004 roku⁵) oraz inni.

Prześladowanie liderów DWK

² http://www.ng.ru/ideas/2005-04-26/10_nazarbaev.html

³ <http://rus.azattyq.mobi/a/1882382/full.html>

⁴ <http://www.nomad.su/?a=3-201002230032>

⁵ http://www.odfoundation.eu/ru/urgents/1427/fizicheskoe_ustranenie_politicheskikh_konkurentov_so_storoni_rezhima_naz_arbaeva

Reakcją rządu było natychmiastowe zwolnienie członków DWK z zajmowanych stanowisk państwowych i seria spraw karnych, które zostały wszczęte przeciwko nim. I tak, 20.11.2001 (po dwóch dniach od ogłoszenia o utworzeniu DWK) **Galymzhan Zhakiyanov** został zwolniony ze stanowiska gubernatora obwodu pavlodarskiego. W trybie natychmiastowym stanowisk pozbyło się także czterech zastępców Galymzhana Zhakiyanova i jeszcze około dwudziestu pracowników administracji na szczeblu obwodowym i lokalnym w obwodzie pavlodarskim.

Ze służby państwowej zostali zwolnieni również inni założyciele DWK – **Oraz Dzhandosov, Zhannat Yertlesova, Alikhan Baymenov, Kairat Kelimbetov i szereg innych osób**. Mandatu deputowanego został pozbawiony **Bulat Abilov**. Warto zwrócić uwagę, że Kairat Kelimbetov po upływie kilku miesięcy ponownie zajął wpływowe stanowisko państwowe (minister gospodarki i planowania budżetu), choć wcześniej publicznie zaprzeczał, że będzie zajmował się działalnością opozycyjną⁶.

Spółeczną własnością stało się pismo przewodniczącego Agencji Policji Finansowej w osobie jej prezesa Bolatbeka Bulgakbayeva, skierowane do wszystkich regionalnych pododdziałów, w którym znalazło się polecenie odnalezienia krewnych, bliskich i przyjaciół najważniejszych działaczy DWK, ustalenia czym się zajmują, a następnie przeprowadzenia kontroli w celu wykrycia nadużyć prawa^{7,8}.

Władze podjęły także próbę ograniczenia informacji na temat DWK i jego reformatorskiej platformy. Kanały telewizyjne, które prezentowały działalność DWK, w tym „TAN” z Almaty i „Irbis” z Pavlodaru, zostały nagle wyłączone z eteru⁹. Wydawnictwa pod naciskiem rządu odmówiły drukowania materiałów DWK.

W ślad za odsunięciem od państwowych stanowisk rozpoczęto ściganie karne liderów nowego ruchu. Pod koniec grudnia 2001 r. dwóm byłym zastępcom Galymzhana Zhakiyanova w obwodzie pavlodarskim – Sergeyowi Gorbenko i Aleksandrowi Ryumkinowi zostały przedstawione zarzuty przekroczenia uprawnień służbowych. **04.01.2002 r. wystąpiono z analogicznym oskarżeniem przeciwko samemu Zhakiyanowowi**. Wszczęto także sprawę karną przeciwko Muhktarowi Ablyazovowi, oskarżając go o nadużycie władzy i finansowe machinacje¹⁰.

Ściganie karne Mukhtara Ablyazova

Po raz pierwszy Mukhtar Ablyazov był ścigany przez prawo jeszcze w 1999 roku

We wrześniu 2001 roku Mukhtara Ablyazova usiłowano nawet zatrzymać, ale od razu został zwolniony z aresztu. Do zatrzymania Mukhtara Ablyazova doszło po tym, jak 06.09.2011 były premier Kazachstanu Akezhan Kazhegeldin został zaocznie skazany na 10 lat więzienia za nadużycie uprawnień służbowych¹¹.

W listopadzie 2001 Ablyazov został głównym organizatorem i współzałożycielem ruchu opozycyjnego „Demokratyczny Wybór Kazachstanu”. Po publicznym ogłoszeniu o powstaniu ruchu opozycyjnego, Mukhtar Ablyazov ponownie znalazł się w gronie osób ściganych przez prawo. Oskarżono go o kradzież środków pieniężnych, ukrywanie dochodów, utworzenie grupy przestępczej i przekroczenie służbowych uprawnień.

27.03.2002 Mukhtar Ablyazov został aresztowany.

⁶ <http://www.ia-centr.ru/expert/6048/>

⁷ <http://2002.novayagazeta.ru/nomer/2002/48n/n48n-s13.shtml>

⁸ <http://www.http.kub.info/article.php?sid=1772>

⁹ Przekaznik stacji telewizyjnej TAN został zestrzelony z automatu przez nieznanego snajpera.

¹⁰ <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/kazakhstan0404rus.pdf>

¹¹ <http://www.fergananews.com/articles/7281>

Międzynarodowi obserwatorzy z ramienia „Human Rights Watch”¹², „Amnesty International”¹³, Parlamentu Europejskiego¹⁴ oraz Departamentu Stanu USA¹⁵ odnotowywali, że proces sądowy odbywał się z licznymi naruszeniami procesowymi, przy niewystarczającej bazie dowodowej i niekonsekwentnych zeznaniach świadków, co mogło świadczyć o politycznym charakterze postępowania karnego przeciwko Mukhtarowi Ablyazovowi.

18.07.2002 Sąd Najwyższy Republiki Kazachstanu skazał Ablyazova na 6 lat pozbawienia wolności za nadużycie stanowiska służbowego i nielegalne prowadzenie działalności przedsiębiorczej.

W trakcie odbywania kary w kolonii Ablyazov wielokrotnie był bity i poddawany psychologicznym naciskom. 07.12.2002 za złamanie zasad reżimu więziennego (w celi u Ablyazova znaleziono notebook, z którego korzystał pisząc książkę) na 15 dni umieszczono go w karcerze). Na znak protestu Ablyazov ogłosił strajk głodowy. Po tym incydencie przeniesiono go z kolonii o ogólnym reżimie w miejscowości Granitnyy do kolonii w mieście Derzhavinsk (obie znajdują się w obwodzie akmolińskim). Po przeniesieniu do nowej kolonii, przez okres trzech tygodni nie wpuszczano do Ablyazova żadnych odwiedzających, nawet adwokatów.

13.05.2003 prezydent Nursultan Nazarbayev podpisał dekret o ułaskawieniu Mukhtara Ablyazova i darowaniu mu pozostałej kary więzienia. Na podjęcie takiej decyzji przez prezydenta wpłynął szeroki rozgłos, jaki uzyskała sprawa Mukhtara Ablyazova wśród międzynarodowej społeczności, dwie rezolucje Parlamentu Europejskiego, a także złożony w imieniu Ablyazova wniosek o ułaskawienie.

Decyzja Ablyazova, dotycząca wystąpienia z wnioskiem o ułaskawienie była manewrem politycznym, która miała doprowadzić do jego uwolnienia. To nie była decyzja spontaniczna, poparło ją kierownictwo DWK.

14.05.2003 na konferencji prasowej w Almaty Mukhtar Ablyazov poinformował, że wniosek o ułaskawienie skierowany do prezydenta, został napisany przez niego osobiście, i że nie wywierano na niego żadnego nacisku. Ablyazov ogłosił też, że zaprzestaje prowadzenia działalności politycznej w DWK i w przyszłości zamierza zajmować się biznesem.

Ściganie karne Galymzhana Zhakiyanova

29.03.2012 policja RK podjęła nieudaną próbę zatrzymania Galymzhana Zhakiyanova – o godzinie 2 w nocy około 20 funkcjonariuszy policji okrążyło jeden z hoteli w centrum Almaty, gdzie przebywał Zhakiyanov. Usiłując uniknąć aresztowania, ukrył się w budynku, w którym znajdowały się ambasady Francji, Wielkiej Brytanii i Niemiec. Po pięciu dniach negocjacji prowadzonych pomiędzy ambasadami trzech państw i kazachstańskim MSZ zostało podpisane memorandum, zgodnie z którym Zhakiyanovowi zagwarantowano jawny i transparentny proces sądowy, areszt domowy na czas prowadzenia postępowania przygotowawczego i dopuszczenie do niego przedstawicieli dyplomatycznych z Unii Europejskiej. Ambasady obiecały przydzielenie swoich przedstawicieli, którzy mieli towarzyszyć Zhakiyanovowi do miejsca zamieszkania w Pavlodarze. Jednak już 10.04.2002 kazachstańskie władze złamały warunki memorandum: na pokładzie wojskowego samolotu Zhakiyanov został pod przymusem przewieziony do Pavlodaru, gdzie był przetrzymywany aż do czasu

¹² <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/kazakhstan0404.pdf>

¹³ <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=type&type=ANNUALREPORT&publisher=AMNESTY&coi=KAZ&docid=40b5a1f810&kip=0>

¹⁴ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-2003-0064+0+DOC+XML+V0//EN&language=CS>

¹⁵ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2002/18373.htm>

rozpoczęcia procesu sądowego 15.07.2002 w baraku należącym do przedsiębiorstwa „Pavlodarsol” pod okiem uzbrojonej ochrony¹⁶.

Zhakiyanov został oskarżony o nadużywanie stanowiska służbowego w okresie sprawowania urzędu gubernatora obwodu pavlodarskiego. Śledczy twierdzili, że niektóre przedsiębiorstwa państwowe zostały sprywatyzowane po zaniżonej wartości, a nawet, że państwo poniosło stratę na skutek zamiany pomieszczeń magazynowych¹⁷.

W czasie postępowania przygotowawczego przesłuchania Zhakiyanova prowadzono nie zważając na stan jego zdrowia. Śledczy niejednokrotnie ignorowali zalecenia lekarzy dotyczące umieszczenia Zhakiyanova w szpitalu i prowadzili długotrwałe przesłuchania. 18.05.2002 Zhakiyanov doznał ataku serca po trwającym dwa dni przesłuchaniu prowadzonym przez śledczego I.K. Kusainova. 06.06.2002 został umieszczony na oddziale intensywnej terapii na oddziale kardiologicznym szpitala w Pavlodarze.

Obserwatorzy na procesie, wśród których znajdowali się zagraniczni dyplomaci, odnotowywali, że towarzyszyły mu liczne i poważne naruszenia, do których można zaliczyć uwzględnianie zeznań świadków składanych pod naciskiem, oraz brak wystarczających dowodów.

W celu uzyskania zeznań obciążających Galymzhana Zhakiyanova wobec świadków stosowano tortury. Co najmniej dwóch podwładnych Zhakiyanova zostało pobitych na komisariacie policji, aby uzyskać od nich informacje obciążające byłego gubernatora obwodu pavlodarskiego. Jeden ze świadków (którego nazwisko pozostaje nieznane) opowiedział o tym, co wydarzyło się na komisariacie policji: *„Kiedy powiedziałem, że znam osobiście Zhakiyanova, funkcjonariusz policji powiedział mi: „To wróg narodu”. Potem wymienił jakiś artykuł, i powiedział, że ja też występuję w tej sprawie. Potem powiedział: „Postawcie go przy ścianie”. Następnie na polecenie naczelnika kilka osób zaczęło mnie bić po nerkach, wciąż zadając pytania: „Z kim się spotyka Zhakiyanov? Gdzie są teraz jego krewni?” Odpowiedziałem, że nie wiem. Wtedy zaczęli znęcać się nade mną psychicznie, a potem, kiedy już siadałem, naczelnik zajechał mnie nogą po głowie, aż do krwi. Potem wszystko się skończyło... Potem napisałem, gdzie pracuję, adres gdzie mieszkam i takie tam różne, a naczelnik mówi: „Mamy przecież więzienia, areszty śledcze, kolonie: będziesz gadać – to ciebie też złamiemy, twoich krewnych, wszystko, co chcesz złamiemy”, - a potem zaczął różne rzeczy opowiadać o wbijaniu igieł pod paznokcie¹⁸.*

02.08.2002 Galymzhan Zhakiyanov został skazany na 7 lat pozbawienia wolności za nadużycie władzy i uprawnień służbowych. Parlament Europejski nazwał ten wyrok skazujący motywowanym politycznie¹⁹. Międzynarodowe organizacje „Amnesty International”²⁰ i „Human Rights Watch”²¹ uznały Zhakiyanova za więźnia politycznego. Początkowo Galymzhan Zhakiyanov odbywał karę w kolonii o wzmocnionym rygorze w miejscowości Kushmurun (obwód kostanayski), ale w 2004 roku przeniesiono go kolonii osiedleńczej Shiderty (obwód pavlodarski).

14.01.2006 wyjazdowa komisja do spraw karnych Sądu Obwodowego w Pavlodarze potwierdziła decyzję Ekibastuzskiego Sądu Miejskiego (z 14.12.2005) w sprawie **przedterminowego zwolnienia warunkowego Galymzhana Zhakiyanova²²**.

¹⁶ <http://2002.novayagazeta.ru/nomer/2002/48n/n48n-s13.shtml>

¹⁷ <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/kazakhstan0404rus.pdf>

¹⁸ <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/kazakhstan0404rus.pdf>

¹⁹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-2003-0064+0+DOC+XML+V0//EN&language=MT>

²⁰ [http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR01/001/2004/en/7ff8510f-d60a-11dd-bb24-1fb85fe8fa05/eur010012004en.html#17.3.Political%20prisoners%20\(update%20to%20AI%20Index:%20EUR%2001/02/2003\)outline](http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR01/001/2004/en/7ff8510f-d60a-11dd-bb24-1fb85fe8fa05/eur010012004en.html#17.3.Political%20prisoners%20(update%20to%20AI%20Index:%20EUR%2001/02/2003)outline)

²¹ <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/kazakhstan0404rus.pdf>

²² <http://www.fergananews.com/articles/4183>

Obecnie Galymzhan Zhakiyanov mieszka poza granicami Kazachstanu²³.

W rezolucji ogłoszonej 13.02.2003 w sprawie Kazachstanu, Parlament Europejski zwraca uwagę na polityczne motywy oskarżeń Mukhtara Ablyazova i Galymzhana Zhakiyanova; niesprawiedliwe wyroki skazujące wydane wobec niezależnych dziennikarzy Sergeya Duvanova i Iriny Petrushovej; prześladowanie prasy, opozycji i mniejszości religijnych; systematyczne utrudnianie przez władzę rejestracji partii politycznych i organizacji społecznych; nadmierną koncentrację uprawnień w rękach prezydenta; powszechność stosowania tortur i okrutnego traktowania przez organy ścigania w Kazachstanie²⁴.

Rozłam w DWK

Wkrótce po powstaniu DWK wśród jego liderów powstały rozbieżności, co do dalszego rozwoju organizacji, przy czym tak zwane skrzydło konstruktywne pod naciskiem władz, obawiając się politycznych represji, postanowiło się odłączyć i utworzyć własną partię polityczną.

Poza tym skrzydło konstruktywne było przeciwne podejmowaniu współpracy z innymi siłami pozostającymi w opozycji wobec Nazarbajewa. Należeli do nich członkowie Komunistycznej Partii i Republikańskiej Partii Ludowej, a także członkowie dziesiątek grup politycznych i wielu innych.

Ablyazov, Zhakiyanov i bardziej radykalne skrzydło DWK nalegali na dokonanie zjednoczenia. W efekcie doszło do słynnego kongresu, który odbył się w gmachu cyrku w Almaty, na którym doszło do zjednoczenia całej antynazarbajewowskiej i demokratycznej opozycji (19.01.2002).

29.01.2002 szereg aktywistów DWK na czele z **Alikhanem Baymenovem** oświadczyło o zamiarze utworzenia partii politycznej – „Ak Zhol” (kazach. – jasna droga). Oprócz Baymenova w skład kierownictwa partii weszli **Oraz Dzhandosov** (przewodniczący rady Stowarzyszenia Finansistów RK), **Daulet Sembayev** (szef Stowarzyszenia Finansistów RK) i inni politycy, zajmujący wcześniej wysokie stanowiska państwowe²⁵.

Zdaniem politologów, do rozpadu DWK doprowadziły nie tylko istniejące rozbieżności ideowo-polityczne (aktywiści, którzy przeszli do „Ak Zhol” uważani byli za bardziej lojalnych wobec władzy²⁶), ale także różnice powstałe na linii osobistych, służbowych i biznesowych kontaktów oraz interesów.

Demokratyczna Partia Kazachstanu „Ak Zhol” została zarejestrowana 03.04.2002²⁷. Partii nie udało się uniknąć wewnętrznych sporów. W lutym 2005 roku doszło do konfliktu pomiędzy współprzewodniczącymi partii Alikhanem Baymenovem i Lyudmylą Zhulanową z jednej strony a współprzewodniczącymi Bulatem Abilovem, Orazem Dzhandosovem i Altynbekiem Sarsenbayevem – z drugiej strony. W efekcie 15.03.2005 oficjalnie ogłoszono rozłam w partii²⁸. Doprowadziło to do powstania nowej partii – „Nastoyashchiy Ak Zhol” (partia nie została zarejestrowana), obok już istniejącej „Ak Zhol”. Do partii „Nastoyashchiy Ak Zhol” odeszli najbardziej opozycyjnie liderzy: Altynbek Sarsenbayev, Tulegen Zhukeyev, Oraz Dzhandosov i Bulat Abilov.

Z kolei Alikhan Baymenov został jedynym przewodniczącym DPK „Ak Zhol”.

DPK „Ak Zhol” obecnie kontynuuje działalność, nazywając siebie „konstruktywną opozycją”.

²³ http://forbes.kz/process/businessmen/galymzhan_zhakiyanov_teper_u_nas_vsya_semya_-_studenty_i

²⁴ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-2003-0064+0+DOC+XML+V0//EN&language=CS>

²⁵ <http://www.dw.de/%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BB-%D0%B2-%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%85%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B9-%D0%BE%D0%BF%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%86%D0%B8%D0%B8/a-422045>

²⁶ http://neweurasia.tv/archive/book/svoik_erg/beseda11.pdf

²⁷ http://election.kz/portal/page?_pageid=73,47267&_dad=portal&_schema=PORTAL

²⁸ <http://www.freeas.org/index/default.htm/?nid=4274>

Przekształcenie ruchu w partię

Po tym, jak do więzienia trafili liderzy partii DWK – Galymzhan Zhakiyanov i Mukhtar Ablyazov, ruch nadal aktywnie prowadził swoją działalność. Właśnie wtedy DWK stał się znany za granicą. Dzięki pomocy jednego z jego członków – znanego kazachskiego reżysera filmowego Rashida Nugmanova, już wtedy przebywającego na emigracji we Francji, Parlament Europejski dowiedział się o problemach kazachstańskiej opozycji. W 2003 roku Parlament Europejski przyjął rezolucje dotyczące Kazachstanu, w których zwrócono się do Akordy z apelem o zaprzestanie prześladowania liderów DWK – Mukhtara Ablyazova i Galymzhana Zhakiyanova, a także dziennikarzy – Iriny Petrushevej i Sergeya Duvanova.

Kluczowe pozycje w DWK zajęli: Tolen Tokhtasynov (przewodniczący rady politycznej DWK), Asylbek Kozhakhmetov (najpierw zajmował stanowisko pierwszego zastępcy przewodniczącego, a po odejściu Tolena Tokhtasynova do Partii Komunistycznej RK – przewodniczącego, Bakhyt Tumenova, Vladimir Kozlov (członkowie rady politycznej)²⁹.

Od razu po ich aresztowaniu ruch stopniowo zaczął się dzielić na tych, którzy popierali Ablyazova, i tych popierających Zhakiyanova.

Sytuacja uległa pogorszeniu, kiedy po roku (w 2003 roku) Ablyazov został zwolniony, a Zhakiyanov nadal pozostawał w więzieniu. Sam Ablyazov po wyjściu na wolność publicznie oświadczył, że zaprzestaje współdziałania z ruchem³⁰. Jednak w rzeczywistości prowadząc biznes w Rosji nadal potajemnie wspierał finansowo DWK. „Mukhtar Ablyazov odszedł z DWK tylko w oczach szerokiej społeczności. W rzeczywistości jego obecność wszędzie dawała się odczuć – wśród ludzi na kierowniczych stanowiskach, zarówno w centrum jak i w regionach, i najważniejsze – w strategii”³¹, - wspomina Galzhan Yergaliyeva, wchodząca w skład rady politycznej DWK w tamtym czasie.

Podjęto działania mające na celu przekształcenie ruchu w partię polityczną. **W lutym 2004 roku odbył się kongres założycielski Partii Ludowej (PL) „Demokratyczny Wybór Kazachstanu”**. W czasie kongresu Asylbek Kozhakhmetov ogłosił program partii, on też został wybrany na przewodniczącego Prezydium Rady Politycznej PL „DWK”. Na zjeździe był obecny przedstawiciel władzy –doradca prezydenta **Ermukhamet Ertysbayev**, co mogło być wyrazem pewnej lojalności ze strony władz wobec nowej partii³². **04.05.2004 w Ministerstwie Sprawiedliwości Kazachstanu została zarejestrowana Partia Ludowa „Demokratyczny Wybór Kazachstanu”**³³.

27.07.2004 w Almaty odbyły się kongresy sprawozdawczo-wyborcze Partii Ludowej „Demokratyczny Wybór Kazachstanu” (PL „DWK”) i Komunistycznej Partii Kazachstanu (KPK). Odbył się także wspólny kongres partii DWK i KPK, w którego trakcie delegaci podjęli decyzję o **tworzeniu wspólnego bloku wyborczego w celu wzięcia udziału w mających się odbyć we wrześniu 2004 roku wyborach deputowanych do Mażylisu Parlamentu Republiki Kazachstanu**. Blok otrzymał nazwę „Opozycyjny Blok Komunistów i DWK”.

Według wyników wyborów blok komunistów i DWK uzyskał 3,44% głosów wyborców i nie przekroczył progu wyborczego. W jednomandatowych mniejszościowych okręgach wyborczych także nie zwyciężył nikt z przedstawicieli bloku³⁴. Obserwatorzy z ramienia OBWE i Rady Europy wybory

²⁹ http://neweurasia.tv/archive/book/svoik_erg/beseda11.pdf

³⁰ <http://www.freeas.org/?nid=1289>

³¹ http://neweurasia.tv/archive/book/svoik_erg/beseda11.pdf

³² <http://zonakz.net/articles/5615>

³³ <http://zonakz.net/articles/6172>

³⁴ http://election.kz/portal/page?_pageid=73.1364299&_dad=portal&_schema=PORTAL

parlamentarne przeprowadzone w Kazachstanie w 2004 roku uznali za nieodpowiadające międzynarodowym standardom³⁵.

Delegalizacja DWK

11.12.2004 odbył się II kongres PL „DWK”, na którym przewodniczącym partii został wybrany Galymzhan Zhakiyanov, odbywający w tamtym czasie karę więzienia. Na kongresie zostały uchwalone odezwy do prezydenta Nazarbajewa w sprawie sytuacji pana Zhakiyanova, oświadczenia o udzieleniu poparcia dla demokratycznej opozycji na Ukrainie, a także oświadczenie partii, w którym odmówiono uznania legitymizmu wybranej władzy z uwagi na niedemokratyczne przeprowadzenie wyborów parlamentarnych. Partia wezwała społeczeństwo do akcji obywatelskiego nieposłuszeństwa³⁶.

Na podstawie tego oświadczenia prokuratura w Almaty oskarżyła PL „DWK” o dezorganizację działalności organów państwowych, co stanowi naruszenie Konstytucji RK oraz ustawy „O partiach politycznych”. W związku z tym prokuratura złożyła wniosek o zlikwidowanie osoby prawnej w postaci PL „DWK”.

06.01.2005 na podstawie wniosku prokuratury Specjalny Sąd Gospodarczy w Ałma-Acie wydał postanowienie o zdelegalizowaniu PL „DWK” oskarżając partię o „polityczny ekstremizm” i „podleganie do waśni i konfliktów społecznych”. Międzynarodowe organizacje „Freedom House” i „Human Rights Watch”³⁷ ostro skrytykowały postanowienie sądu o zdelegalizowaniu partii. *„To postępowanie sądowe jest niepokojącym krokiem wstecz dla tych, którzy mieli nadzieję na konsekwentny rozwój demokracji w Kazachstanie”*³⁸, - oświadczyła dyrektorka wykonawcza „Freedom House” Jennifer Windsor.

Aktywiści opozycji oskarżyli władze Kazachstanu o przechodzenie do polityki represji, aby nie dopuścić do aksamitnej rewolucji w kraju³⁹.

09.01.2005 instancja apelacyjna Sądu Miejskiego w Almaty utrzymała w mocy postanowienie sądu pierwszej instancji⁴⁰.

29.04.2005 członkowie zdelegalizowanej PL „DWK” złożyli oświadczenie o utworzeniu w Kazachstanie nowej partii demokratycznej „Ludowa Partia „Alga!”, która miała się stać prawną następczynią „Demokratycznego Wyboru Kazachstanu”. Do grona inicjatorów utworzenia nowej partii weszli kazachscy działacze społeczni – Bolat Atabayev, Batyrkhan Darimbet, Zhumabay Dospanov, Zhenis Doszhanov, Marat Zhanuzakov, Sagat Zhusip, Utegen Ikhsanov, Asylbek Kozhakhmetov, Vladimir Kozlov, Igor Kozlov, Gulnara Kurbanbayeva, Adilzhan Kinzhegaleyev, Viktor Novikov, Mikhail Sizov, Bakhyt Tumenova, Baniyamin Fayzulin, Kazis Torguzbayev. Pierwszy kongres założycielski Ludowej Partii „Alga!” odbył się 23.07.2005⁴¹.

W czasie swojego istnienia w okresie od 2005 do 2012 roku partia nie została zarejestrowana, chociaż podejmowała w tym celu wszelkie niezbędne kroki. Partia niejednokrotnie przekazywała do Ministerstwa Sprawiedliwości RK dokumenty rejestracyjne wraz z podpisami członków partii (w różnych okresach było ich od 40 do 65 tys.), jednak ministerstwo pod różnymi pretekstami odmawiało dokonania rejestracji⁴².

³⁵ <http://www.hrw.org/legacy/russian/reports/2005/world/kazakh.html>

³⁶ <http://zonakz.net/articles/7670>

³⁷ <http://www.kommersant.ru/doc/537630/print>

³⁸ <http://zonakz.net/articles/?artid=7881>

³⁹ <http://www.kommersant.ru/doc/537630/print>

⁴⁰ <http://zonakz.net/articles/8084>

⁴¹ <http://freeas.org/?nid=4380>

⁴² http://odfoundation.eu/ru/publics/1204/partiya_alga_zapret_na_deyatelnost_presledovanie_aktivistov

21.12.2012 Almalinskiy Sąd Rejonowy uwzględnił pozew prokuratury w Almaty i uznał partię „Alga!” za ekstremistyczną; partia otrzymała zakaz prowadzenia działalności na terenie Kazachstanu. Taka decyzja zapadła na podstawie wyroku jej lidera Vladimira Kozlova, któremu kazachstańska prokuratura zarzucała, że wspólnie z Mukhtarem Ablyazovem utworzył zorganizowaną grupę przestępczą, aby udzielić wsparcia strajkującym naftowcom w Zhanaozen i ten sposób spowodował tragedię 16-17.12.2011. 08.10.2012 Vladimir Kozlov został skazany na 7,5 roku więzienia oraz karę konfiskaty mienia, oskarżony o podżeganie do społecznej nienawiści, nawoływanie do obalenia ustroju konstytucyjnego oraz utworzenie i kierowanie organizacją przestępczą. Międzynarodowe organizacje praw człowieka i rządy demokratycznych państw uznały Vladimira Kozlova za więźnia politycznego. Z ostrą krytyką wyroku skazującego Vladimira Kozlova do władz Kazachstanu wystąpili: Parlament Europejski⁴³, Departament Stanu USA⁴⁴, Amnesty International⁴⁵, Naczelna Rada Adwokacka w Polsce⁴⁶, Freedom House⁴⁷, Civic Solidarity⁴⁸, Norweski Komitet Helsiński⁴⁹, Wysoki Przedstawiciel Unii Europejskiej do spraw zagranicznych i polityki Bezpieczeństwa Catherine Ashton⁵⁰.

Historia DWK demonstruje, że polityczna opozycja w Kazachstanie praktycznie w całości została odsunięta od walki o władzę, jak to jest przyjęte w krajach demokratycznych. W Kazachstanie ruch opozycyjny w pierwszej kolejności jest skazany na walkę o własne przetrwanie.

W potyczkach ze swoimi oponentami władze kraju uciekają się do wszelkich metod, poczynając od ścigania karnego (Mukhtar Ablyazov, Galymzhan Zhakiyanov), aż do fizycznego odsunięcia (Altynbek Sarsenbayev, Zamanbek Nurkadilov⁵¹). W każdej chwili partia opozycyjna może zostać uznana za ekstremistyczną i zdelegalizowana przez sąd. Najpierw w taki sposób została zlikwidowana PL „DWK”, a potem jej prawna następczyni PL „Alga!”.

**W celu otrzymania bardziej szczegółowych informacji prosimy o kontakt:
Lyudmyla Kozlovska, Fundacja Otwarty Dialog
lyudmylakozlovska@odfoundation.eu**

⁴³ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2013-0190&language=EN>

⁴⁴ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2012/sca/204402.htm>

⁴⁵ http://files.amnesty.org/air13/AmnestyInternational_AnnualReport2013_complete_en.pdf

⁴⁶ http://adwokatura.pl/wp-content/uploads/2013/07/NRA_Report_on_Mission_in_Kazakhstan-amended_all.pdf

⁴⁷ <http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/Final%20Monitoring%20Report%20-%20Kozlov%20Trial.pdf>

⁴⁸ http://www.civicsolidarity.org/sites/default/files/preliminary_report_kozlov_trial_ru.pdf

⁴⁹ <http://humanrightshouse.org/Articles/18751.html>

⁵⁰ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/132776.pdf

⁵¹ http://www.odfoundation.eu/ru/urgents/1427/fizicheskoe_ustranenie_politicheskikh_konkurentov_so_storoni_rezhima_naz_arbaeva